

7. АПРИЛ - СВЕТСКИ ДАН ЗДРАВЉА 2009. ГОДИНЕ

„Сачувајмо животе. Учинимо болнице безбедним у кризним ситуацијама.”

Светски дан здравља је најзначајнији датум Светске здравствене организације, догађај који се обележава свуда у свету. Од 1950. године Светски дан здравља обележава се седмог априла сваке године, са тежњом да се повећа свест о значају здравља.

Тема Светског дана здравља за 2009. годину је:

„Сачувајмо животе. Учинимо болнице безбедним у кризним ситуацијама.”

Светски Дан Здравља 2009. године усмерен је на сигурност здравствених установа и спремност здравствених радника који лече угрожене у кризним и ванредним хитним случајевима. Здравствене установе (болнице и установе примарне здравствене заштите) и особље су критичне тачке за заштиту здравља и живота осетљивих група становништва у случају несрећа – третирају повреде, спречавају болест и брину се о здравственим потребама пацијената.

Они су стуб примарне здравствене заштите у заједници – у служби свакодневних потреба као што су заштита здравља мајке и детета, имунизација и лечење хроничних болести, које се морају задовољити и у ванредним хитним ситуацијама. Често, већ фрагилни здравствени системи нису у могућности да наставе са радом у случају ванредних ситуација, са непосредним и далекосежним последицама по здравље.

Како ванредне ситуације утичу на здравље

- Више од 11.000 медицинских установа било је оштећено у земљотресу који је погодио област Венчуан у Кини у мају 2008.године, приморавајући десетине хиљада људи да медицинску помоћ потраже на другом месту.
- Трнутни конфликти у Етиопији и Гази ометају услуге примарне здравствене заштите, као што је имунизација.
- Цунами у Индијском океану 2004.године оштетио је 61% здравствених установа у индонезијској провинцији Ацех и усртило скоро трећину бабица у овој регији, што представља огромни губитак за негу и здравље жена.

Настављајући успехе

Неколико земаља улаже напоре да учини болнице сигурним, повећавајући спремност за спашавање живота.

У Мексику, едуковани евалуатори утврдили су сигурност 200 здравствених установа, идентификујући којим установама су потребна побољшања.

Мултифункционалне установе за здравље, едукацију и пољопривреду изграђене су у Бангладешу као помоћ после циклона и поплава што је спасило хиљаде живота после циклона Сидр 2007.године.

У Јапану, Пакистану и Перуу, граде се здравствене установе које могу да издрже земљотресе.

Болнице у Сомалији настављају са радом и у ургентним ситуацијама ради обезбеђења здравља за све.

Светски дан здравља је једна од најоучљивијих могућности СЗО за подизање свести о глобалним светским приоритетима. Ове године, СЗО и међународни партнери ће нагласити значај инвестирања у инфраструктуру у здравству која може да издржи ризике и пружи услуге људима у ванредним ситуацијама. Они ће такође усмерити здравствене установе да примене системе који могу да одговоре потребама у ванредним ситуацијама, као што су пожари и осигурају континуитет здравствене неге.

Догађаји широм света наглашавају успехе, залажу се за сигуран дизајн и конструкцију установа и стварају предуслове за свеопшту припремљеност за ванредне ситуације – спасавање живота и побољшање глобалног здравља.

10 основних чињеница о сигурним болницама

1. **Многи фактори стављају болнице и остале здравствене установе под ризик:**
  - **Зграде:** локација, спецификација дизајна, отпорност коришћених материјала, сви заједно доприносе способности болнице да поднесе природне ризике.
  - **Пацијенти:** у уобичајеним околностима, здравствене установе 24 сата дневно услужују изузетно вулнерабилне људе, а капацитети су често попуњени.
  - **Болнички кревети:** несреће често доводе до губитка болничких кревета, а често се потреба за болничким креветима управо повећа у ургентним ситуацијама.
  - **Здравствени радници:** губитак или недоступност здравствених радника угрожава негу повређених. Ангажовање особља из других установа ради одржања капацитета представља додатно економско оптерећење.
  - **Опрема:** оштећење неструктурних елемената често превазилази трошкове оштећења зграде. Чак и мања оштећења могу приморати болницу да прекине са операцијама.
  - **Основне услуге:** могућност болнице да функционише зависи од основних услуга као што су снабдевање електричном струјом и водом и уклањање отпада. Квар или губитак само једне од услуга може да утиче на функционисање читаве здравствене установе.

2. **Компоненте болнице или здравствене установе се типично деле у две категорије:**
  - **Структурни елементи:** ови неопходни елементи одређују свеукупну безбедност система, као стубови, носећи зидови, темељи.
  - **Неструктурни елементи:** сви други елементи који омогућују установи да функционише. Они укључују елементе као грејаче воде или резервоаре, механичку опрему, полице, кабинете и виталне линије. У случају болница, 80 или више процената укупних трошкова установе могу да чине трошкови неструктурних компоненти.

3. **Функционални колапс, неструктурна оштећења, најчешће су разлог престанка функционисања болница у ванредним ситуацијама:**

Функционални колапс дешава се када закаже функција елемената који омогућују дневно функционисање болнице, јер је ванредна ситуација преоптеретила систем. Они укључују: архитектонске просторе као лабораторије или операционе сале;

медицинску документацију; медицинске и услуге подршке; и административне процесе (као уговарање, тражњу и одржавање).

Иако мере неопходне за спречавање функционалног колапса (као планирање континента, побољшање организације и едукација особља) захтевају значајно мања финансијска улагања, ипак остају велики изазов.

4. Различити нивои заштите могу се применити на болнице и здравствене установе:

- Сигурност живота представља минимални ниво заштите и најчешћи приступ при конструкцији здравствених установа.
- Заштита инвестиција дизањана је да заштити целокупну или део инфраструктуре и опреме, иако сама установа може да престане да функционише. Овај ниво заштите обезбеђује да установа настави да функционише у оквиру разумног временског рока и прихватљивих трошкова.
- Заштита операција, која представља ниво са највећим трошковима, укључује заштиту живота и инвестиција али такође тежи да установа настави да функционише после катастрофе.

5. Није скупо учинити нове болнице и здравствене установе безбедним од катастрофа.

Изградња болнице представља капиталну инвестицију. При прорачуну трошкова мора се укључити и сама структура и неструктурни елементи (који чине око 80% укупних трошкова). Процењује се да примена циљних мера у дизајн и конструкцију нове болнице чини мање од 4% укупне почетне инвестиције.

6. Пољске (теренске) болнице не представљају увек најбоље решење као компензација за губитак болнице или здравствене установе.

Пољске болнице успешно су коришћене у сложеним несрећама (грађанским сукобима и ратовима), али искуство после несрећа узрокованих природним катастрофама показало је да представљају изузетни скупо решење које није најисплативије.

7. Потребна права експертиза: консултант за проверу

“Консултант за проверу” је независни консултант који, у име клијента, обезбеђује да су норме и стандарди градње задовољени. Они се могу уговорати за надзор над било којом грађевином, али њихово темељно познавање градње и циљних мера заштите против природних ризика су нарочито значајне за обезбеђење сигурности од несрећа критичних установа као што су болнице.

8. Начела изградње су од највећег значаја

Једно од најранијих помињања значаја начела изградње налази се у Хамурабијевом закону:

232: “... он [градитељ] ће надокнадити све оно што се уништи и то као да није конструисао на одговарајући начин ову кућу коју је изградио и која се срушила, он ће поново подићи кућу од сопствених средстава.”

9. Настанак сигурних болница односи се и на визију и обавезу као и на актуелна средства

Одговорност стварања сигурних болница мора да се подели на више сектора: планирање, финансирање, јавне радове, урбано и земљишно планирање, заједно са здравственим сектором.

Политичка воља да се ово оствари мора да се поклопи са постојећим знањем.

10. Најскупља болница је она која је неуспешна!

ПОРУКА ГЕНЕРАЛНОГ ДИРЕКТОРА СВЕТСКЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

У случајевима ванредних стања и катастрофа већина живота се или изгуби или спаси у првим тренуцима након догађаја. Људи рачунају на брз и ефикасан одговор болница и здравствених установа.

У тешким кризним ситуацијама посебну трагедију представља урушавање здравствених установа. Када је нарушено или потпуно онемогућено функционисање болница, могу бити изгубљени животи људи који су могли бити спасени у овим установама. Сметње у рутинским службама могу такође утицати на губитке људских живота.

У великим кризним ситуацијама као што су оне изазване земљотресима и поплавама неке земље могу изгубити 50% болничких капацитета управо у тренуцима када су њихове услуге најпотребније.

Поред изазивања патње и губитка живота, нарушавање радног процеса здравствених установа током криза може изазвати негодовање јавности, посебно када су узроци колапса ових установа лош квалитет изградње или непоштовање кодекса и правилника изградње.

Неки разлози забринутости јавности су у потпуности оправдани. Као што се може видети из овог документа, изградња нових болница које могу поднети земљотресе, поплаве и јаке ветрове веома мало кошта. Још мање кошта модификација постојећих установа како би могле да очувају своје функције у критичним временима. Најмањи трошак је интеграција менаџмента ризиком и планова за кризне ситуације у опреативне планове болница.

У част обележавања Светског дана здравља ове године, СЗО (Светска здравствена организација) се залаже за имплементацију најбоље праксе у оквир свих болничких ресурса, како би болнице учинила безбедним у кризним ситуацијама. Поред сигурног положаја и отпорне конструкције, добро планирање и извођење вежби у циљу припреме за кризне ситуације може помоћи да се одрже најважније функције установа. Проверене мере се крећу од мера као што су системи за рано

упозоравање, једноставне процене безбедности и заштите опреме и залиха, до припреме особља за рад у случајевима великих губитака и спровођење мера контроле инфекција.

Различити типови кризних ситуација имају за последицу различите обрасце повређивања као што су ломови и нагњечења изазвана у земљотресима и хипотермија у поплавама, а ове припрема за ове ситуације захтевају различите типове обуке и опрему. Ове потребе треба предвидети и треба усмерити напоре на управљање и обезбеђивање истих.

Паметно је мислити и планирати унапред. Широм света у порасту је број кризних ситуација и катастрофа. Овакав тренд ће се наставити обзиром да урбанизација доводи до груписања људи на небезбедним местима, а климатске промене изазивају све екстремније временске услове. Морамо предвидети пораст броја области каоје су склоне катастрофама.

Обимно искуство показује велику исплативост очувања функционисања болница као места сигурности и солидарности у кризним ситуацијама и на политичком нивоу. Никада не смемо заборавити да су болнице и здравствене установе значајна инвестиција.

Очување њихове безбедности чува инвестиције и истовремено штити здравље и сигурност људи, што је наша најважнија брига.

Др Margaret Chan, генерални директор Светске здравствене организације